

Kirken og de husvilde.

Svar til pastor Kornelius.

Vore prester synes at være nok saa krigerske. Vi behøver bare at tænke paa kirkestriden, som endnu raser.

Efter billedet i «Intelligensen» at dømme, er pastor Kornelius baade en pen og elskværdig ung mand. Men ogsaa han synes at være smittet af den iltre aand, som har besat forkynderne af fredens og kjærlighedens evangelium. Ellers vilde han ikke ha brukt uttryk som «fuldstændig usans» og man maa «forundre sig over at dannede mennesker kah nedlate sig til at skrive slikt».

Føler De Dem virkelig saa overlegen, hr. pastor? Jeg har for resten ikke tænkt paa at angribe kirken eller dens tjenere, uagtet der i dette tilfælde nok kunde ha været grund til det. Østkantens prester har sandelig vist en næsten rørende passivitet i denne saa samfundsvigtige sak, uagtet de baade dag og nat hadde den bedste anledning til at se hele elendigheden utfolde sig. En er endog naiv nok til, ifølge «Aftenposten»s referat, at si: «Vi har længe gaat og ventet paa, at der skulde bli gjort noget.» Jeg kunde næsten fristes til, som fru Alving, at omfavne denne pastor Manders og si: «De er og blir et stort barn.» At prestene ikke altid er saa passive, viser opførelsen av det store menighetshus paa Vaterland som pastoren omtaler.

Som sagt, jeg tænkte ikke paa noget angrep mot nogen, men gjorde bare opmærksom paa, at man i denne nød maatte kunne disponere over en del lokaler, som ifølge gammel hævdvunden tradition benyttes forholdsvis litet. Pastoren vil neppe benegte, at alle religiøse lokaler i hele verden om natten staar ganske tomme — og de husvilde trænger fremfor alt nattehjerberge i den kolde vintertid. At alle større protestantiske kirker er stengt den stør-

ste del av døgnet er ogsaa en kjendsgjerning. De benyttes kun til gudstjeneste, brylluper, begravelser og en og anden konsert. Det glæder mig at de mindre lokaler, som jeg ikke kjender saa nøie, anvendes oftere. Jeg tror pastoren paa hans ord, men det vilde vistnok interessere almenheten at faa en nøiagtig redegjørelse for anvendelsen f. eks. av smaakirker og sakristier. Det vilde ubetinget virket mer overbevisende end det av pastoren anførte eksempel, opførelsen av menighetshuset paa Vaterland. Det er jo inderlig godt, at barnekrybben, presten, kirketjeneren, medhjælperne og vaskerkonen fik tak over hodet. Men den slags «husvilde» hadde neppe været tilfredse med en seng i en smaakirke eller et bedehus. For dem maatte der ogsaa bygges, mens den store skare av nødlidende husvilde endog vilde være taknemlige for et nattehjerberge i et av de nævnte bestaaende lokaler. Min tanke er ikke ny. Under krigen har man ofte anvendt endog de mægtigste kirker som lasarettar, og selv i det ortodokse England har man indlogert hjemvendende krigere i kirkene. Skulde man ikke kunne gjøre det samme for «civile» husvilde? Jeg viste netop tillid til kirkens tjenere ved at jeg først tænkte paa dem. Frivillighet er altid bedre end tvang. Og hos prestene maa man jo kunne regne paa varmere hjertelag end hos kineiere eller kneipeverter. Selvfølgelig kunde man uten skade lukke en del «forfølgelseslokaler». Det vilde bare være bra. Men har kommunen lovlig ret til det? I hvert fald maa den jo yde skadeserstatning. Pastoren maa da skjønne, at jeg vet, hvormeget en prest har at bestille, især paa østkanten. Men ogsaa prækenen er for mange en nok saa haard nød at knække. Man kan være en storartet prest og fuldstændig mangle talent som prædikant. Min lille spøk burde han kunne forstaa. Jeg maa gi pastorens forslag min fulde tilslutning. Men jeg synes det er underlig, at kirken, ist-

detfor at gaa i spidsen, skal «vente» til man har forsøkt alle andre midler for at lindre bolignøden. Kirken kan ogsaa, trods alle vanskeligheter si: «Vær saa god, ta ogsaa et eller flere av vore hus.» Hvorfor ikke

likasaa godt straks bringe dette nu saa nødvendige offer? Det tar lang tid, før de andre foranstaltninger kan gjennomføres og nøden kan ikke «vente» lenger. Gerhard Schjelderup.

Revolution eller social nyskaping.

Det Steinerske system. — Hvad hr. Wolontis vil tale om i den sociale forening i aften.

Phil. mag. Wolontis.

Samfundet maa i støpeskeen. En ny tid er i sin vorden. Det er tidens stadige omkvæd. Ret som det er dukker der op en eller anden forkjemper for en eller anden ide til samfundets reformation. Ideer som har chanser for at kunne virkeliggjøres og ideer som paa forhaand er dømt til undergang.

Idag vil Kristiania stifte bekjendtskap med en ny idé-forkjemper — den svenske socialøkonom Wolontis, som i Universitetet vil holde foredrag om et av tidens mest aktuelle spørsmål: «Revolution eller social nyskaping». Særlig ordet eller bør man merke sig. Deri ligger siensynlig det springende punkt i valget mellem de to yderligheter.

Paa et av byens hoteller træffer vi hr. Wolontis. Han er ung. Idealistene er forøvrig som regel unge, saa det virker igunden ikke overraskende, og saa er han begeistret — begeistret for den idé han vil tale om og dens ophavsmand, tyskeren dr. Rudolf Steiner.

— Paa en reise i Tyskland, siger hr. Wolontis, blev jeg kjendt med dr. Steiner, og hans ideer har der bygget et fast fundament for en social nydannelselse. Ideene er desuten allerede kommet til praktisk anvendelse bl. a. i Württemberg.

— Og med hvilke resultater?
— Det er det for tidlig at uttale sig om nu. Forøvrig er alt avhengig av den almindelige utvikling, men

det er ingen tvil om at de vil faa en uhyre betydning ikke bare for Tyskland og for den saks skyld ogsaa Skandinavien, men for hele det moderne kulturliv. Dr. Steiner lægger et grundlag for samfundet som vil ophæve de nuværende sociale motsætninger.

Saa vidt hr. Wolontis. Med hensyn til dr. Steiner, stammer efter hans mening misforholdene fra den kjendsgjerning at den økonomiske proces og det økonomiske system har opslugt og gjennæmvet hele det menneskelige samfundsliv. Den sociale organisisme maa, siger han videre, paa lovmæssig maate ha lov til frit at utvikle sig i tre selvstændige led. Det økonomiske liv er blot det ene av disse tre naturlige led. Frit og sideordnet bør de to øvrige led, rets og aands eller kulturlivet, staa.

Det hele ser saaledes meget tiltalende ut, og tusener av begeistrede tyskere og østerrikere har allerede stiftet saakaldte «Tredelingsforeninger» rundt om i forskjellige byer. Til overflod er der i disse dage stiftet et skandinavisk Tredelings-forbund med arbeidende grupper i de tre nordiske hovedsteder.

Dr. Steiners ideer har med andre ord paa kort tid faat adskillig vind i seilene og vi kan vistnok vente os en interessant time, naar hr. Wolontis i aften nærmere redegjør for programmet.

Nye bøker.

Tryggve Andersen: Ulykkes-katten. Steenske forlag.

Tryggve Andersen's bok bestaar av ti smaa fortællinger og avhandlinger, saa forskjellige i sit muntre utvalg, at man kunde tro sig at blade i et raffineret julehefte. Her mangler forsaa vidt bare tegninger og kunstbilag. Men man erkjender jo under læsningen, at forfatterens egen kunst gjør alle bilag overflødige — og det kan desværre ikke sies om alle julehefter.

I denne brogede samling finder vi et stykke av rent novellistisk art som historien om «Ulykkes-katten». Det er en skildring av livet ombord i en norsk seilskute paa langfart under tropehimmelen. Alle de fatale hændelser under reisen faar sin særskilte uhyggestemning fra en hvit angora-kat, som først er mandskapet's kjæledægge, men som tilslut blir ulykkes-katten.

Samlingen indeholder endvidere kritiske og orienterende smaa stykker om de forskjellige emner. I avhandlingen «Racehat» skildrer forfatteren negerspørsmålet i Amerika, slik som han har kunnet studere det ved selvsyn. I en avhandling «Smusslitteraturens stormester» fortæller han den kostelige historie om den tyske romanforfatter Karl May. Denne mand fik en enestaaende popularitet ved sine

makverks-romaner. Ti ingen kunde som han skildre ædle helter, fulde av tysk fromhet og tyske dyder. Han blev baaret frem av kritikerne, og han omgikkes fyrstelige personer. Da kom det desværre for en dag, at han i yngre dage hyppig hadde været i konflikt med loven, og at han hadde sittet baade i bodels fængsel og i tugthus. Da han følte det første kald i sig til digtergjerningen, begyndte han med at skrive svinske bøker. Det gik ikke saa godt som han hadde ventet. Men saa besluttet han at bli saadelig, patriotisk og religiøs. Da gik det godt. Han blev rik, og berømt. Avhandlingen om Karl

May er skrevet for flere aar siden, da disse avsløringer var aktuelle i Tyskland, hvor de vakte bestyrtelse og latter. Saavidt jeg kan forstaa, er denne udmerkede forfatter av ungdomsbøker særlig aktuell i Norge i disse dage. Jeg ser svære reklameplakater, hvor Karl Mays navn utropes. Han skal nemlig nu komme i norsk oversættelse. Hvis refleksionene ikke gjør sig selv, saa agter sandelig heller ikke jeg at gjøre dem.

I en liten avhandling om «hamstring» gir Tryggve Andersen en elskværdig og virkelighetstro skildring av de egenskaper, som norske mænd og kvinder utfoldet i matknapetens dage ifjor. Han har kunnet lagta jagten efter den dyrebare vare smør paa nært hold, og småjægerens karakteristikk er hermed sikret fra forglemmelsen.

Som en særskilt bemerkelsesværdig liten avhandling i Tryggve Andersen's samling vil jeg tilslut faa fremhæve «Historie og tradition». I yderste korthet formulerer han her sit syn paa vor nationale utviklingslinje. Han gir en belæring om selve aandslivets indre, organiske fremadskriden, en belæring, som tillike er vidnesbyrdet om tyngden og tankekraften i denne forfatters talent.

Den kritiske og den underholdende evne forenes i Tryggve Andersen's fremstillingskunst paa en forunderlig maate. Hans stil, som med rette har ord for at være mønstergyldig og normgivende for norsk sprog, lægger sit stof tilrette under saa streng en artistisk selvtugt, at der av tilhøreren ikke kræves andet end netop det, at han er tilhører. Tryggve Andersen har fundet og fastslaaet det evig gyldige forhold som skal bestaa mellem den ideelle fortæller og den ideelle tilhører. Og dette forhold svigter ikke i disse høist forskjellige artede smaa stykker, som han her lægger frem.

Johan Ellefsen.

Thorup.

Faar Kassmanaffæren et efterspil for assessoren?

Har vi en norsk Thorup?

Assessor Thorup.

Den danske forhørsdommer Thorup, som behandler alle jobbetidens kriminelle begivenheter, har faat et ry, der er gaat langt utenfor Danmarks grænser. Det kan heller ikke være tvilsomt at assessor Thorups fa-

ste grep paa sakene, hans fine næse og strenge ubønhørighet har været av stor betydning i preventiv henseende. Han har været alle letsindige danske jobberes skræk og sikkert bidraget til at mange spekulanter har motstaaet fristelsen til at gjøre en forretning, naar dennes resultat kunde tænkes at komme til undersøkelse hos Thorup.

Like til ihøst foregik hr. Thorups virksomhet for lukkede døre. Man fik regelmæssig ikke andet at vite end de bedrøvelige resultater og hvem de faldne storheter var som hr. Thorup igjen hadde gjennomskuet. Sic transit — skrev avisene og gjorde samtidig delikventenes berygtelse til assessorens berømmelse.

I høst begav det sig at Danmark fik sin nye rettergangslov, og dermed blev dørene hos hr. Thorup aap-

net. Assessoren var slik som man hadde tænkt sig ham; men ikke alle var like begeistret for ham, særlig ikke sakførerne som vanskelig kunde komme til orde for den myndige assessor. I de sidste dage er ogsaa misgjænen med Thorup kommet mere aapent for dagen gjennom den saakaldte Kassmanaffære. Hr. Thorup gik her, som man vil erindre, meget haardt frem overfor sin svenske kollega kriminalretsdommer Johansson fra Malmö, som efter et kort og fyndig forhør blev puttet i arresten. Kassmanaffæren er trukket op til en større sensation, idet ikke alene det danske sakførerraad og en av de mest ansete danske dommere, August Goll, fordømmer assessor Thorups optræden, men ogsaa den kjendte høiestetssakfører Henriques uttaler at sakførerne ikke vil taale denne form for dommergjerning.

Hr. Henriques skriver bl. a.:

«Vi sakførere saa i den nye retspleieordning vor betydning under den kriminelle undersøkelse i vor adgang til som defensorer at bistaa tiltalte og — dommeren til sakens oplysning. Anklager og defensor er nok motstaaende kræfter, men de møtes dog begge i arbeidet paa at faa sandheten frem.

Dommeren, hvad erten han arbeider under efterforskningen (og det skal jo nu være hr. Thorups nødanker), elen under forundersøkelsen, skulde i sin ledelse benytte begge disse kræfter til — med tillid fra alle sider — værdig, rolig og taktfuldt at samle oplysningene, upartisk at kontrollere dem, ærlig at protokollere dem. Se ordene i retspleielovens § 767: «Under avhøringen skal dommeren tiltale sigtede med ro og værdighet... Intet spørsmål maa fremsættes saaledes at noget, der er benegtet eller ikke vedgaat, forutsættes som tilstaaet. Løfter, urigtige foregivender eller trusler maa ikke anvendes. Ei heller maa avhøringen forlanges i det øjemed at fremskaffe en tilstaaelse.» Dette er billedet av den sande dommer.

Se saa paa hr. Thorup. Ro. Værdighet, løfter, trusler! Se hans stilling til anklager og defensor. Han erkjender selv at være anklager (og tror at saaledes skal en anklager bære sig ad), og han behandler defensor som om han var en uveidkommen der har trængt sig ind, hvor han ikke hører hjemme. De tiltalte haas og spottes, tituleres uhøflig som allerede dømte eller dumme etc. etc.

Denne «dommer» har i aarevis arbeidet for lukkede døre. Vi kan nu forestille os behandlingen, og vi imponeres ikke av at han ikke har feilet.

Sakførerne vil imidlertid ikke saa litt taale denne form for dommergjerning

som dommerne selv. Defensorene skal ikke finde sig i at deres smukke og meget anstrengende arbeide lønnes paa den maate. Vi ønsker ikke at retspleien benyttes som skuespil, til bruk for sensation, der gaar utover enhver, han være nok saa skyldig.

Jeg skal blot si til Aug. Goll — ogsaa sakførerne — det tør jeg si efter stemningen paa deres store møte — ogsaa vi forlanger en ende paa dette skuespil. Skuespilleren maa ta en anden rolle, og teppet maa gaa ned. Nu har der jo været applaus nok!

Som man ser er det et nok saa skarpt sprog. Om det vil gjøre noget indtryk paa assessoren, er et andet spørsmål. Det kan dog tænkes at Kassmanaffæren vil faa større dimensjoner. Det sidste som foreligger, er at den svenske legation i København har tilstillet Johanssons forsvarer, overretssakfører Wolff, anmodning om at gi legationen fyldestgjørende oplysninger om saken. Det er jo rimelig, at det svenske justisministerium maa ha disse oplysninger for at træffe avgjørelse om hvorvidt kriminaldommer Johansson kan forbli i sit nuværende embede.

Det er mange, især av dem som

ikke har jobbet og som derfor ser med forargelse paa alle der hører til de sidste dage, som har ønsket at vi hadde en norsk Thorup. Vi har nok en assessor i Norge som behandler alle de saker som er efterdønninger av høikonjunkturen. Men han er ganske civil og heter ikke Thorup, men P. L. Stabel. Hr. Stabel er assessor i Kristiania byret og præsiderer i den avdeling som heter handelsretten. Det gaar imidlertid det forlydende paa børsen at hr. Stabel skal være en meget farlig herre, selv om han er civil dommer. Dette forlydende fik i manges øine en bekræftelse, da hr. assessoren i sin tid sendte en forestilling til provianteringsdepartementet om grosserer Schee. — Hr. Stabel læser nemlig ogsaa andet i sine akter end det som direkte berører den sak han skal dømme i. Han hopper i det hele ikke over noget, og det er dette mange mener i visse tilfælder kan bli farlig. Assessor Stabel ser ikke ufarlig ut bak sine sorte briller, og det er meget mulig at han endnu bare staar i begyndelsen av sin utvikling. Vi kan kanske ha haab om en Thorup, vi ogsaa.